

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET
Postboks 8119 DEP
0032 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
20/02400-2

Dato
28.06.2020

Høringsinnspill - NOU 2019:23 - ny opplæringslov

Innledning

Datatilsynet vil med dette avgi høringsinnspill til NOU 2019:23 ny opplæringslov. En revidering og modernisering av opplæringsloven vil tydeliggjøre de forpliktelser og oppgaver som påhviler kommunen og fylkeskommunen, hva gjelder opplæring i grunnskolen og videregående skole. Vi mener det er viktig at den nye loven gjenspeiler digitaliseringen av skolesektoren gjennom effektiv regulering, som sørger for at behandlingen av elevenes personopplysninger er lovlig, forholdsmessig og at deres rettigheter etter personvernregelverket ivaretas.

Datatilsynet er bekymret over at utredningen ikke problematiserer eller foreslår reguleringer som påser at kommunen, fylkeskommunen og skolen ivaretar sine personvernforpliktelser. Ny opplæringslov er ikke alene tilstrekkelig verktøy for å håndtere de rettslige forpliktelsene og aktuelle risikoen på personvernområde. Men opplæringsloven er heller ikke uten betydning hva gjelder å synliggjøre hvem som har det overordnede ansvaret for elevenes personvern og hva som ligger i dette ansvaret. Vi anbefaler derfor departementet å følge opp det videre arbeidet med å iverksette en utredning eller liknende som utvalget kan baserer seg på, for å kunne fremme forslag til effektiv regulering av elevens personvern i ny opplæringslov.

Utvalget har imidlertid vurdert personvern hensyn ved bruk av tekniske hjelpemidler ved fjernundervisning. Det er foreslått en ny bestemmelse i § 13-3 som blant annet pålegger kommunen et begrunnelsesansvar dersom de velger å gi opplæring som fjernundervisning.

Vi mener det bør være liknende regulering ved bruk av tekniske hjelpemidler i opplæringen når læreren er tilstede sammen med elevene, ved hjemmelekser og i kommunikasjonen mellom skole og hjemmet. Bruk av tekniske læringsverktøy i den ordinære opplæringen er uten tvil den mest utbredte, og fører til at skolen behandler betydelige mengder personopplysninger om elevene. Ansvar for elevenes personvern er et nasjonalt anliggende hvor både stat, kommune, fylkeskommunen og den enkelte skole har en sentral rolle. Det vil kreves både ressurser, kompetanse og et utstrakt samarbeid for å håndtere de aktuelle personvernrisikoene på grunnskolen og videregående skole i dag.

Ny opplæringslov må regulere skolens bruk av tekniske hjelpemidler i opplæringen

Datatilsynet mener det er behov for ytterligere utredning av kommunen og fylkeskommunens bruk av tekniske læringsverktøy i den ordinære undervisningen og i kommunikasjonen med foreldrene. Denne bruken fører til behandling av personopplysninger om elever, og har konsekvenser for deres personvern. Som utvalget påpeker er det lite forskning på området. Dersom utvalget skal kunne vurdere og foreslå effektiv regulering som ivaretar personvernet, må bruken kartlegges. Som nevnt innledningsvis mener vi det bør igangsettes et utredningsarbeid som ser nærmere på ansvarsforholdet mellom stat, kommune og skole. Datatilsynet mener at dette ansvarsforholdet er uklart og at det svekker elevenes rettssikkerhet. Personvernforordningen artikkel 13 flg. gir den registrerte blant annet rett på informasjon og innsyn i behandling av ens personopplysninger. Hvis en elev i grunnskolen skal fremme en innsynsbegjæring etter personvernforordningen skal den gå direkte til skolen eller til kommunen? Denne type spørsmål må utredes og avklares i ny opplæringslov. Videre savner vi en vurdering av kommunens, fylkeskommunen og skolens lovlige behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen artikkel 6 jf. art. 9. Datatilsynet mener det er spesielt viktig å vurdere lovlige behandlingsgrunnlag når skolen behandler personopplysninger i forbindelse med ordinær undervisning og i kommunikasjonen med hjemmet. Vi legger til grunn at dette utredes nærmere før ny opplæringslov vedtas.

Utvalget viser til at opplæringsloven er det lovlige behandlingsgrunnlaget etter personvernforordningen, når kommunen og skolen behandler personopplysninger ved utførelsen av lovpålagte oppgaver. Til dette vil vi bemerke at personvernforordningen artikkel 5 setter blant annet skranker for behandlingen av personopplysninger gjennom prinsippet om formålsbegrensning; personopplysninger skal kun «samles inn for spesifikke, uttrykkelige angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måtes som er uforenelig med disse formålene».

Dersom kommunen eller skolen samler inn personopplysninger om elever skal formålet med behandlingen av personopplysninger konkretiseres. En slik konkretisering kommer sjeldent til uttrykk i lovpålagte oppgaver som de som er å finne i blant annet forslag til ny opplæringslov. Vi mener det bør vises varsomhet med å sette likhetstegn mellom behandling av personopplysninger som følge av lovpålagte plikter, og lovlig behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c «rettslig forpliktelse».

Datatilsynet anbefaler at det utarbeides forslag til bestemmelser i ny opplæringslov som regulerer bruken av tekniske læringsverktøy i ordinær undervisning og kommunikasjon. Videre bør det fremmes regulering som ivaretar forholdsmessigheten ved behandling av personopplysninger, samt hvem som har ansvaret for elevenes personvern og med det, sørger for at deres rettigheter etter personvernregelverket etterleves. Avslutningsvis vil vi minne om kravene i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav f, om at personopplysninger må behandles på en måte som «sikrer tilstrekkelig sikkerhet for personopplysningene, herunder vern mot uautorisert eller ulovlig behandling og mot utilsiktet tap, ødeleggelse eller skade». Vi ser at det kan være utfordrende for kommunen å ivareta sikkerhetskravene blant annet ved anskaffelse av nytt læringsverktøy. Dette bør man også se nærmere på før ny opplæringslov vedtas.

Tilsynsmyndighet

Datatilsynet skal føre tilsyn med personvernforordningen og påse at behandlingsansvarlig og databehandler etterlever regelverket, jf. personvernforordningen artikkel 57 flg. Vi erfarer at avviksmeldinger fra kommunen på brudd på personopplysningssikkerheten i skolen hovedsakelig skyldes teknisk feil og menneskelig svikt. Konsekvensene er ofte at personopplysninger kommer på avveie og blir tilgjengelige for uvedkommende. Utvalget drøfter i utredningen kommunens begrunnelsesansvar ovenfor tilsynsmyndighetene, ved bruk av fjernundervisning i opplæringen. De uttaler blant annet at det er kommunen som har ansvaret for å begrunne hvorfor man organiserer opplæringen som fjernundervisning, og de må kunne vise til at opplæringen er pedagogisk forsvarlig og trygg.

Som tilsynsmyndighet for etterlevelse av personvernforordningen mener Datatilsynet at kommunen i tillegg har et begrunnelsesansvaret når de bruker tekniske læringsverktøy i den ordinære undervisningssituasjonen. Kommunen må kunne fremlegge dokumentasjon på at det

er gjennomført risikovurdering av sikkerhet ved behandlingen av elevenes personopplysninger, før de aktuelle læringsverktøyene blir tatt i bruk, jf. personvernforordningen artikkel 32. Videre må kommunen kunne fremlegge en protokoll over behandlingsaktivitet med personopplysninger under deres ansvar, jf. personvernforordningen artikkel 30 flg. Vi mener ny opplæringslov bør skjerpe kravene til forsvarlighet, når kommunen bruker tekniske læringsverktøy i opplæringen når og som kan føre til konsekvenser for elevenes personvernrettigheter.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Charlotte Bayegan
juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer